

Innhold

Innledning	11
Målsetting og målgrupper	11
Oppbygging av innholdet	13
DEL 1	
ARBEIDSFELTET OG RÅDGIVNINGSTJENESTER	17
Kapittel 1	
Arbeidsfeltet rådgivning	18
1.1 Definisjoner av rådgivning	19
Oppgaver og utfordringer på ulike livsområder	21
Rådgivning og veiledning	22
Andre kjennetegn ved rådgivning	23
1.2 Arbeidsmodeller for rådgivning	24
Psykoterapi – direkte personlig rådgivning	26
Konsultasjon	27
Veiledning	29
Systemarbeid og innovasjon	30
Undervisning	31
1.3 Hva kjennetegner arbeidsfeltet rådgivning?	33
1.4 Teoretisk forankring	34
1.5 Etiske spørsmål	37
Kapittel 2	
Rådgivningstjenester tilknyttet barnehage og skole	
- oppgaver og rollefordeling	40
2.1 Pedagogisk-psykologisk tjeneste	41
2.2 Kompetansesentre/Statped	49

2.3	Skolerådgivning: sosialpedagogisk rådgivning, yrkes- og utdanningsrådgivning	52
2.4	Oppfølgingstjenesten	57
2.5	Pedagoger i «vanlige» stillinger og med spesielle oppgaver	58
2.6	Helsestasjon og skolehelsetjeneste	63
2.7	Diskusjon av faglig profil, oppgave- og rollefordeling	64

DEL 2

TEORETISKE GRUNNLAG OG PRAKTISK ANVENDELSE	69
---	-----------

Kapittel 3

Introduksjon til teoretiske tradisjoner og tilnærminger	70
3.1 Inndeling i teoretiske tradisjoner og tilnærminger til rådgivning	71
3.2 Oversikt over tradisjoner og historisk bakgrunn	73
Psykoanalytisk og psykodynamisk tradisjon	73
Atferdsteoretisk tradisjon	74
Humanistisk/eksistensialistisk tradisjon	75
Kognitiv tradisjon	76
Sosialøkologisk/systemteoretisk tilnærming	77
3.3 Psykoanalytisk og psykodynamisk tradisjon	78
Menneskesyn og sentrale begreper	79
Forsvarsmekanismer	80
Utvikling av ulike teorier om personligheten	83
Noen elementer i psykoanalytiske tilnærminger til terapi	85
Vurdering av psykoanalytiske og psykodynamiske bidrag	86

Kapittel 4

Kognitiv-atferdsteoretisk tradisjon	88
4.1 Grunnleggende begreper i atferdsteori og kognitiv teori	90
Klassisk betinging	90
Operant betinging	91
Modellæring og andre kognitive bidrag	95
4.2 Hovedprinsipper innen kognitiv-atferdsteoretisk rådgivning	96
4.3 Albert Ellis: Rasjonell emosjonell atferdsterapi	99
ABC-teori og irrasjonelle tanker	100
Rådgiverrollen og metoder i rådgivning	101
Noen eksempler og vurdering av tilnærmingen	102

4.4	Aaron Becks kognitive atferdsterapi	105
	Menneskesyn og sentrale begreper	106
	Rådgiverrollen og metoder	107
	Vurdering av Becks kognitive atferdsterapi	109
4.5	Interpersonal Cognitive Problem Solving (ICPS)	109
4.6	Realitetsterapi	110
	Menneskesyn og sentrale begreper	111
	Rådgiverrollen, metoder og prosess	112
	Vurdering av realitetsterapi	115
4.7	Eksempler på andre teknikker	
	og metoder i kognitiv-atferdsteoretisk tradisjon	117
	Avtaler/kontrakter	118
	Self-management	119
	Systematisk desensitivisering/eksponeringsterapi	120
	Selvhevdelsestrening	123
	Selvkontrolltrening	124
	Modellæring	126
4.8	Vurdering av kognitiv-atferdsteoretisk tilnærming	127
Kapittel 5		
	Humanistisk/eksistensialistisk tradisjon	130
5.1	Menneskesyn og sentrale begreper	130
5.2	Carl Rogers og personsentrert rådgivning	132
	Menneskesyn, personlighetsutvikling og målsettinger	132
	Rådgivningsteori	134
	Kongruens, positiv aktelse og empati	135
	Rådgivningsprosessen	138
	Et kasuseksempel	138
	Vurdering av personsentrert rådgivning	141
5.3	Gestaltterapi	142
	Hovedbegreper og personlighetsutvikling	143
	Rådgivningsteori og metoder	144
	Vurdering av gestaltterapi	147
5.4	Den eksistensialistiske tilnærmingen	148
5.5	Salutogenese og empowerment	152
5.6	Vurdering av humanistisk/eksistensialistisk tradisjon	153

Kapittel 6

Sosialøkologisk og systemteoretisk tilnærming 155

6.1 **Sosialøkologisk strategi** 156

    Kartleggingsarbeid 157

    Arbeid på mange områder og med ulike systemer 160

6.2 **Systemteoretiske bidrag** 161

    Kjernebegreper og sentrale ideer 162

    Familieterapi versus rådgivning med familier 164

6.3 **Tverrfaglig og tverretattlig samarbeid** 166

    Forutsetninger og rammer for et godt samarbeid 166

    Ansvarsgrupper 169

    Samarbeid om individuelle opplæringsplaner 169

    Samarbeid om individuell plan 171

    En illustrerende case 173

6.4 **Vurdering av sosialøkologisk og systemteoretisk tilnærming** 178

Kapittel 7

Multiteoretiske tilnærminger 180

7.1 **Gerard Egans rådgivningsmodell** 181

    Trinn 1: Å hjelpe rådsøkere med å utforske sin situasjon og fortelle sin historie 182

    Trinn 2: Å hjelpe rådsøkere med å lage problemløsende mål 183

    Trinn 3: Planer for endring 183

7.2 **Robert Carkhuffs problemløsende modell** 184

    Faser i rådgivning og nøkkelferdigheter hos rådgiveren 185

    Prefase: Kontaktetablering og involvering 187

    Første kartleggingsfase: Utforskning 188

    Andre kartleggingsfase: Personliggjøring 189

    Tredje fase: Igangsetting av tiltak 190

    En illustrerende case 191

7.3 **Løsningsfokusert tilnærming (LØFT)** 195

7.4 **Vurdering av multiteoretiske tilnærminger** 197

DEL 3

OPPGAVER, ARBEIDSFORMER OG PROBLEMOMRÅDER 201

Kapittel 8

Sakkyndighetsarbeid og kartleggingsmetoder 202

8.1 **Kartleggingens og vurderingens rolle og funksjon i rådgivningsarbeid** 202

8.2 **Helhetlig og multimetodisk kartlegging** 204

Målsettinger og prinsipper i helhetlig kartlegging og vurdering	205
Sakkyndig vurdering - kvalitetskrav og samarbeid	208
8.3 Metodeoversikt: Muligheter og begrensninger	211
Validitet, reliabilitet og metodiske utfordringer	211
Samtaler, konsultasjon og veiledning	213
Kartlegging av tiltak og respons på intervensjon	214
Observasjon og vurderingsskjema	215
Tester/prøver og dynamisk bruk av disse	218
8.4 Samtalen - rådgiverens viktigste redskap	222
Grunnleggende prinsipper	222
Samtaler med barn, ungdom og voksne	224
Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid	226
8.5 Noen aktuelle vurderingsskjemaer	226
8.6 Noen aktuelle tester	231
WISC-IV	232
Tester for vurdering av språk, lesing og matematikk	234

Kapittel 9

Direkte rådgivning med barn og unge	238
9.1 Prinsipper og fremgangsmåter for en prosess henimot konkrete løsninger og positive endringer	239
9.2 Spesielle hensyn i barnehagealder, for barneskolebarn og ungdom	242
9.3 Direkte rådgivning ved atferdsproblemer	246
9.4 Direkte rådgivning ved emosjonelle problemer og traumatiske opplevelser	248
9.5 Direkte rådgivning ved lærevansker og andre funksjonsnedsettelse	254
9.6 Samtalegrupper for barn og unge	258
9.7 Aggression Replacement Training (ART)	261

Kapittel 10

Motiverende intervju	266
10.1 Helsekadelig og avhengighetspreget atferd	267
10.2 Ambivalens	268
10.3 Motivasjon for endring og mestringsforventning	269
10.4 Naturlige endringsprosesser	270
10.5 Grunnsyn og prinsipper for rådgivning	273
10.6 Arbeid med ambivalens, mestringsforventning og beslutning om endring	275

Kapittel 11

Konsultasjon og utviklingsarbeid	280
11.1 Konsultasjonsmodeller	282
Mental helse-konsultasjon	282
Atferdsteoretisk konsultasjon	286
Prosesskonsultasjon	287
11.2 Konsulentroller	287
11.3 Konsultasjonsprosessen og sentrale ferdigheter	288
11.4 Et kasuseksempel	291
11.5 Innovasjonsarbeid og organisasjonsutvikling	296

Kapittel 12

Kollegaveiledning	302
12.1 Et eksempel på gruppekonsultasjon eller ledet kollegaveiledning	303
12.2 Sentrale kjennetegn og prinsipper i kollegaveiledning	305
12.3 En modell for kollegaveiledning	307
12.4 Yrkesutfordringer som egner seg for kollegaveiledning	309
12.5 Hospitering, observasjon og tilbakemeldinger	313
12.6 Noen eksempler på kollegaveiledning	314

Kapittel 13

Foreldrerådgivning og foreldresamarbeid	319
13.1 Hvordan opplever foreldrene møtet med skolen?	320
13.2 Ulike familiemønstre og ulike behov hos foreldre	322
13.3 Grunnholdninger og sentrale ferdigheter i møtet med foreldrene	326
13.4 Prosessen i rådgivning med foreldre	328
13.5 Parent Management Training Oregon (PMTO)	330
13.6 Multisystemisk terapi (MST)	333
13.7 International Child Development Program (ICDP)	336
13.8 Hvordan anvende prinsipper fra PMTO, MST og ICDP i barnehagens og skolens rådgivning?	339
13.9 Noen områder for rådgivning og samarbeid med foreldrene	340
Leksearbeid og faglig læring	341
Utvikling av sosial kompetanse	341
Problemforståelse og forventninger til barnet og til tiltak	342
Sorg og skyldfølelse	344
Samarbeid om planer og kontrakter	345
Skolestart og overgang mellom skoleslag	346
Konflikter mellom foreldrene	347

Kapittel 14

Rådgivning i flerkulturelt perspektiv	348
14.1 Rådgiverens selvforståelse og kunnskaper om andre kulturer	349
14.2 Ferdigheter i multikulturell rådgivning	351
14.3 Modifisering av strategier	352
14.4 Noen utfordringer knyttet til språk og levemåte	354
14.5 Utfordringer relatert til kjønn, religion og oppdragelseskultur	355
14.6 Stress, traumer og psykisk helse	356
14.7 Et praktisk eksempel	358
14.8 Avsluttende kommentarer	361
 Litteratur	 363